

RŮŽE SVRASKALÁ (*ROSA RUGOROSA*)

Je nízký, maximálně 1,5 m vysoký, hustý keř. Svůj původ má v severní Asii. Jedná se o původní, přirozeně odolnou odrůdu růže. Plody i květy jsou jedlé. Kveté od května až do konce léta. Plodem jsou velké červené šípky, které jsou bohaté na vitamin C. Na půdu a stanoviště je nenáročná, ale v horších podmínkách poroste pomalu. Je ceněná pro dlouhou dobu kvetení, odolnost proti růžovým chorobám a celkovou nenáročnost.

RŮŽE ŠÍPKOVÁ (*ROSA CANINA*)

Také zvaná jako psí růže, je 1 až 3 m vysoký keř. Má přes 60 odrůd. Kvete v květnu a červnu. Květy jsou bílé či růžové barvy, bohaté na nektar. Šípky dozrávají v srpnu a září, jsou 2 až 3 cm dlouhé. Jsou zdrojem vitamínu C. Tvar bývá různý, vejčitý až kulovitý. Růže šípková je vhodná k výrobě čajů, sirupů, zavařenin, kompotů či likérů. Keř je nenáročný na stanoviště, vyskytuje se od nížin až po 1200 m.n.m.

KALINA TUŠALAJ (*VIBURNUM LANTANA*)

Je nenáročný, 1 až 4 m vysoký keř, vyskytující se od Pyrenejského poloostrova, přes střední Evropu až do Malé Asie a na Kavkaz. V Severní Americe je nepůvodním, zavlečeným druhem. Má bílé, slabě nazelenalé květy, uspořádané do tzv. vrcholíků. Plody jsou jednosemenné peckovice, mají nejprve bílou, poté červenou a nakonec černou barvu. Vysazuje se do parků a městské zeleně.

KLOKOČ ZPEŘENÝ (*STAPHYLEA PINNATA*)

Klokoč je opadavý, 3 až 5 m vysoký keř. V Evropě a Asii je původním druhem. Kvete v květnu a červnu, květy jsou drobné, zvonkovité, v převislých hroznech. Plodem je oválná blanitá tobolka s hnědými semeny. Pro pěstování je vhodný polostín/stín, stanoviště i severně orientované a propustné půdy. Pěstuje se jako okrasný keř.

MUCHOVNÍK LAMARKŮV

(AMELANCHIER LAMARCKII)

Je to opadavá, samosprašná dřevina, roste ve formě keře či malého stromu a dorůstá 2 až 6 m. Kvete již od dubna do května, má bílé květy. Listy jsou oválné, až 8 cm dlouhé, na podzim se zbarvují do růžovo-červených barev. Plody jsou tmavě fialové až modré, v průměru 1 cm veliké, podobné borůvkám. Dozrávají již počátkem léta a obsahují velké množství vitamínů a minerálů. Odrůda je nenáročná a mrazuodolná, vhodná pro přímý konzum.

ŘEŠETLÁK POČISTIVÝ

(*RHAMNUS CATHARTICA*)

Řešetlák je keř či strom o výšce do 7 m, s nepravidelnou korunou. Roste na slunných stráních a ve světlých lesích, od nížin až po podhůří. Květy jsou zelenavé, uspořádané do vrcholičnatých svazků. Kveté od května do června. Plodem je černá kulatá peckovice o velikosti hrachu, dozrávající v září až říjnu. Plody a kůra řešetláku se používají v lidovém léčitelství. Řešetlák působí projímavě a mírně žlučopudně. Šťáva z plodů se používá k výrobě zelené barvy.

TEMNOPLODEC ČERNÝ

(*ARONIA MELANOCARPA*)

Je druh keře, 1,5 až 2 m vysoký, známý též pod názvem Arónie. Kvete v dubnu a květnu, v chocholičnatém květenství. Plodem je tmavě fialová až černá bobule, která má svíravou tříslovitou chuť. Je však bohatá na vitaminy a minerály. Sklizeň probíhá od září do října. Listy jsou sytě až temně zelené, lesklé. Odrůdě vyhovuje slunné stanoviště, ale dobře roste i v polostínu, je odolná vůči suchu a škůdcům. Je samosprašná a nevyžaduje stříh. Používá se na výrobu potravinářských barviv a džemů.

SVÍDA VÝBĚŽKATÁ

(*CORNUS STOLONIFERA*)

Jedná se o nízký, poléhavě se rozrůstající opadavý keř, který je 1 až 3 m vysoký a 3 m široký. Kvete v červnu a červenci. Květy jsou žlutobílé až bílé. Plodem jsou bílé, namodralé peckovice. V Severní Americe, Evropě a Asii se jedná o původní druh. V zimním období má červeno-hnědé dřevo. Je nenáročná na stanoviště. Využití nachází především v okrasných zahradách a parcích.

SVÍDA KRVAVÁ (*CORNUS SANGUINEA*)

Svída je původní český opadavý keř, pěstovaný v řadě kultivarů jako okrasná dřevina. Dorůstá až 5 m, větve jsou vzpřímené i převislé. Letorosty jsou nejprve zelené, později se zbarvují tmavě červeně až hnědě. Listy jsou vstřícně postavené, zelené a na podzim se zbarvují do červena. Svída kvete v květnu až červnu, květy jsou bělavé, silně páchnoucí. Plodem je modročerná až černá peckovice. Svída je nenáročná na stanoviště a půdu. Vhodná ke skupinovým výsadbám jako krycí dřevina či jako podrost.

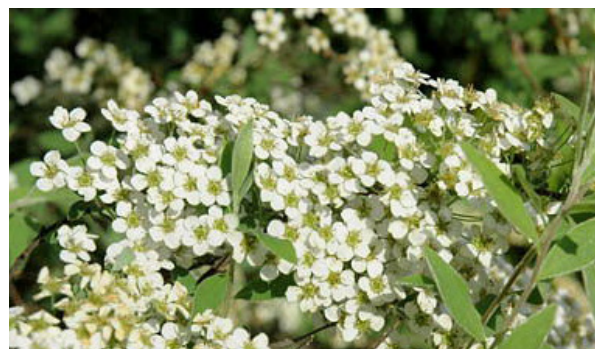
DŘÍN OBECNÝ (*CORNUS MAS*)

Je původní divoký keř, rozložitě větvený, dorůstající až 7 m. Má velmi tvrdé dřevo. Květy jsou oboupohlavé, žluté květy se rozvíjejí již před olistěním keře, tzn. v březnu a dubnu. Plody dřínu, tzv. dřínky, dozrávají koncem srpna, jsou jedlé. Mají natrpklou chuť a vysoký obsah vitamínu C. Využívá se v lidovém léčitelství. Dřín je nenáročný na stanoviště. Netrpí mrazy, chorobami ani škůdci. Je vhodný do zahrad, smíšených sadů, remízků a živých plotů.

TAVOLNÍK POPELAVÝ (*SPIRAEA CINEREA*)

Je opadavý keř s ozdobně převislými větvemi. Kvete v dubnu a květnu. Drobné bílé květy rostou ve shlucích po 2 až 6 květech. Listy jsou matně zelené a na podzim se zbarvují do žluta. Tavalník preferuje slunné stanoviště s dobře propustnou půdou. Své uplatnění nachází jako okrasný keř městské zeleně, parků a okrasných zahrad. Je mrazuvzdorný a dobře snáší městské znečištění.

BRSLEN BRADAVIČNATÝ

(*EUONYMUS VERUCOSUS*)

Je opadavý, hustě větvený keř, 1 až 3 m vysoký. Svůj areál rozšíření má ve střední a východní Evropě a západní Asii. V ČR se přirozeně vyskytuje pouze na jižní Moravě. Roste ve světlých listnatých lesích, křovinatých svazích a v chráněných údolích. Kvetे v květnu a červnu. Květy jsou malé, čtyřčetné, okrově hnědé až červené barvy. Plody jsou čtyřhranné, zaoblené tobolky, světle až tmavě růžové. V minulosti se ze semen vyráběl olej na svícení a rozemletá semena se přidávala do přípravků proti vnějším parazitům. Celá rostlina je jedovatá a je pěstována pro okrasné účely.

HLOH JEDNOSEMENNÝ

(*CRATEAGUS MONOGYNA*)

Hloh jednosemenný je v Evropě původním keřem, patřícím do čeledi růžovitých. Tvoří rozkladitý keř až menší strom. Kveté v květnu, v mnohokvětých, řídkých květenstvích, dozrává v září a říjnu. Plodem jsou červené malvičky, tzv. hložíčky. Je to teplo a světlomilný druh, na půdu není až tak náročný. Hloh je často pěstován pro okrasu, má však také farmaceutické využití.

HLOH OBECNÝ (*CRATEAGUS LAEVIGATA*)

Též zvaný dvousemenný či ostrotrný. Je trnitý keř či nízký strom vyskytující se především v Evropě. Roste především v řídkých lesích, od nížin až do hor. Trny dorůstají délky až 2,5 cm. Listy jsou troj až pětilaločnaté, zelené. Květy jsou bílé až růžové, uspořádané v 5 až 10 chocholících, charakteristický je jejich nepříjemný zápach. Dozrává v září a říjnu. Plodem je červená kulovitá malvice, tzv. hložinka, uvnitř které jsou 2 nebo 3 semena. Hloh preferuje slunné a humózní půdy.

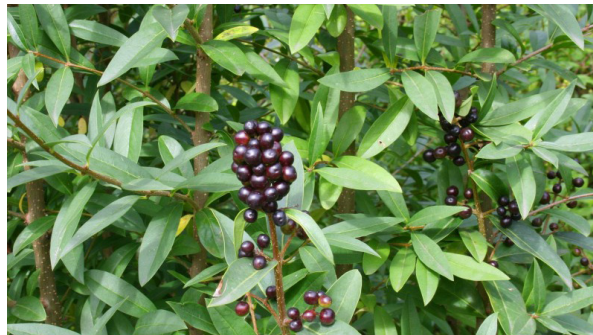
LÍSKA OBECNÁ (*CORYLUS AVELLANA*)

Lísky jsou zpravidla keře, zřídka pak stromy. Keř tvoří metlovitý tvar, pruty jsou 2 až 6 m vysoké. Kůra starších větví je načervenalá až bělavě šedá. Listy jsou okrouhle vejčité, zelené. Kvete od února do dubna. Samčí květy - jehnědy rozkvétají v březnu. Plodem je oříšek v hnědé skořápce. Pěstuje se především pro lísková jádra, která jsou zdrojem vitamínů (E, B1, B6), minerálů a mají vysokou energetickou hodnotu. Dále je pak pěstována jako doprovodná dřevina, pro různé výrobky ze dřeva, také pro léčivé účinky. Mezi typické škůdce patří veverka a nosatec lískový.

PTAČÍ ZOB (*LIGUSTRUM VULGARE*)

Je poloopadavý až opadavý keř, patřící do čeledi olivovnickovitých. Je 2 až 5 m vysoký a tvoří husté, pomalu rostoucí větve. Listy jsou podlouhlé, úzké, na horní straně tmavě zelené, na spodní žluto zelené. Kvete v květnu a červnu. Má čtyřčetné bílé květy uspořádané ve vzprámených vrcholových latách. Dozrává v srpnu a září. Plodem jsou černé, lesklé bobule, kulovitě až vejčitého tvaru, s 2 semeny uvnitř. Nejčastější využití nachází v živých plotech, kde je vyhledávanou ptačí potravou. Z bílých květů se vyrábí toaletní voda a olej, z kůry se vyrábí žluté barvivo.

KALINA OBEČNÁ (*VIBURNUM OPULUS*)

Kalina je opadavý, až 4 m vysoký keř. Přirozeně rostoucí v Evropě, západní a severní Asii do 1000 m.n.m. Kvete v květnu až červnu. Květy jsou uspořádány v plochých nebo kulovitých vrcholících. Květy jsou bílé, nazelenalé nebo narůžovělé barvy. Plodem je červeně zbarvená, nepříjemně páchnoucí peckovice. Většinou visí na keři celou zimu, protože i pro ptactvo je nepoživatelná. Kalina roste ve vlhkých, humózních půdách a spíše stinných stanovištích listnatých lesů. Používá se jako okrasný keř a v lidovém léčitelství.

KDOULOŇ OBECNÁ (*CYDONIA OBLONGA*)

Jedná se o keř nebo strom, o maximální výšce 6 m, s šíří koruny až 5 m. Kdouloň je samosprašná a kvete od května do června růžovými květy. Plody se nazývají kdoule, jsou to kulovité až protáhlé malvice žluté barvy, příjemně aromatické. Na přímou konzumaci jsou příliš tvrdé, proto je nutné je povařit či upéct. Kdoule se hodí především na výrobu džemů, marmelád, dezertů či pálenky. Kdouloň vyžaduje teplé, chráněné a nezamokřené stanoviště.

RYBÍZ ČERVENÝ (*RIBES RUBRUM*)

Jde o nízký, ovocný, opadavý keř bez trnů, do 2 m výšky. Větve jsou vzpřímené a mají tmavou borku. Listy jsou dlouze řapíkaté s trojúhelníkovitými laloky. Kvete v dubnu až květnu v převislých hroznech žlutozelené barvy. Dozrává v průběhu léta. Plodem jsou drobné kulovité bobule, červené nebo světle žluté, mírně nakyslé. Rybíz je v Evropě soustavně pěstován a šlechtěn již od 15. století. V ČR lze rybíz pěstovat do 800–900 m.n.m., na stanoviště je nenáročný.

RYBÍZ ČERNÝ (*RIBES NIGRUM*)

Rybíz černý je opadavý malý keř, 1 až 1,5 m vysoký. Listy jsou tří až pěti laločnaté. Kveté od dubna do května. Květy jsou zvonkovitého tvaru, žlutozelené barvy, a jsou uspořádány v hroznech. Dozrává v srpnu. Rybíz obsahuje éterické silice, které dávají listům a bobulím charakteristické aroma. Využít se dají nejen bobule, ale i listy a kořeny na přípravu čajových směsí. Je vysoce mrazuodolný. V ČR lze rybíz pěstovat do 800–900 m.n.m., na stanoviště je nenáročný.

JOSTA (*RIBES NIDIGROLARIA*)

Josta je kříženec rybízu černého a angreštu srstky. Druh byl vyšlechtěn v bývalé NDR v roce 1977. Je to nízký, opadavý, beztrnný keř. Roste hustě, polorozložitě, do výšky 1,5 až 2 m. Množí se pouze řízkováním. Dozrává v druhé polovině července, plodí pravidelně a hojně. Bobulky mají většinou tmavou barvu, ale existuje více barevných i chuťových variací. Plody jsou vhodné pro přímý konzum i zpracování. Josta je pěstitelsky nenáročná na půdu i na stanoviště, avšak lépe prospívá na hlubokých humózních půdách, s dostatkem vláhy.

ZIMOLEZ OBECNÝ (*LONICERA XYLOSTEUM*)

Zimolez je opadavý keř, 1 až 3 m vysoký. Mladé letorosty jsou husté a ochlupené, tmavohnědé až červenohnědé barvy. Starší větve mají šedohnědou borku. Listy jsou světle zelené, vstřícně postavené, bez palistů. Kvete od dubna až května. Typický znakem je dvoukvěté květenství a 2 plody vyrůstající z jedné stopky. Bobule obsahují 4 semena a jsou mírně jedovaté. Zimolez je nenáročný na stanoviště, ale je náchylný k padlí a mšicím.

RAKYTNÍK ŘEŠETLÁKOVÝ

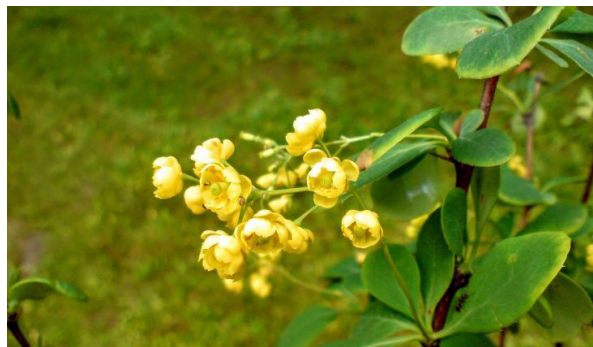
(*HIPPOPHAE RHAMNOIDES*)

Rakytník je opadavá dřevina, rostoucí ve formě keře či malého stromu. Tvoří řídký trnitý keř, až 6 m vysoký. U jeho kořenů se vyskytují symbiotické hlízkové bakterie. Původem pochází z Číny, Nepálu, Indie a Mongolska. Kvete v březnu až dubnu. Má nažloutlé květy. Plody dozrávají až v září a dlouho vydrží na keři. Mají oranžovou barvu, většinou kyselou chuť, avšak obsahují mnoho vitaminů a minerálů. Je to světlomilný, na půdu nenáročný druh, je vysoce mrazuodolný.

DŘIŠTÁL OBECNÝ (*BERBERIS VULGARIS*)

Jedná se o opadavý, hustě větvený, trnitý keř, dorůstající až 3 m. Kvete v květnu a červnu. Květy jsou uspořádány v převislých hroznech. Plodem je protáhlá, leskle červená bobule elipsoidního tvaru. Chuť bobulí je kyselá. V současnosti se dřišťál využívá především k výsadbám do živých plotů. Na půdu a stanoviště je nenáročný. V minulosti se z něj získávalo žluté barvivo berberin k barvení textilií a kůží. Také byl a je využíván ve farmacii.

PŠENICE ŠPALDA (*TRITICUM SPELTA*)

Jedná se o neprošlechtěnou prastarou předchůdkyni klasické pšenice. Pšenice špalda patří mezi tzv. pluchaté obiloviny. To znamená, že její zrna je velmi dobře chráněna pluchou například před chladem, chorobami, spadům a dalším vlivům prostředí, a proto zůstává čistá a nepoškozená. Proto je špalda vhodná i k pěstování v podhorských oblastech. Díky ekologickému zemědělství v současné době vzrůstá zájem o tuto mimořádně nutričně cennou obilovinu s jemně oříškovou chutí. Obsahuje velké množství bílkovin, minerálních látek (fosfor, železo, hořčík, zinek), vitamínů skupiny B a je velmi dobře stravitelná.

*Načtěte QR kód
pro více informací*

POHANKA OBECNÁ

(*FAGOPYRUM ESCULENTUM*)

Pohanka je stará kulturní medonosná plodina, kterou znali a velmi hojně využívali naši předkové. Je to bezlepková zdravá potravina. Lze ji využít ve své světlé či tmavé pražené formě. Pohanka bývá ceněna zejména pro svůj zajímavý obsah rutinu. Rutin, neboli vitamín P, udržuje elasticitu cévní stěny. Z vitamínů zde najdeme vitamín skupiny B, dále vitamín E - vitamín života, který platí za velmi silný antioxidant. Z minerálních látek je pohanka bohatá na železo, draslík, fosfor, selen, zinek, měď.

*Načtěte QR kód
pro více informací*

ČIROK (*SORGHUM*)

Čirok patří do čeledi lipnicovité a zahrnuje okolo 30 druhů. Nejvíce rozšířený je čirok dvoubarevný, který má 4 variety – zrnový, cukrový, technický a súdánská tráva. Čirok pochází ze severovýchodní Afriky, odkud se postupně rozšířil na ostatní kontinenty.

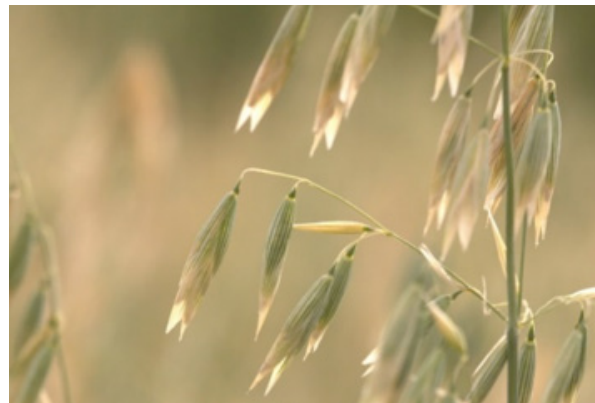
Zrno čiroku je bezlepkové, obsahuje vyšší množství bílkovin, vlákniny, hořčík, železo, fosfor, draslík, mangan, měď, selen, zinek, vitamin B6, B1, B2 či niacin. Má protizánětlivé a antioxidační účinky a upravuje hladinu cukru v krvi. Nejběžněji je k dostání v podobě mouky.

*Načtěte QR kód
pro více informací*

OVES BEZPLUCHÝ (*AVENA NUDA L*)

Jedná se o starou kulturní plodinu z čeledi lipnicovitých. Do Evropy se pravděpodobně dostal z Číny a Mongolska, odkud připlul na lodích před asi 3 tisíci lety jako plevel. Je využíván v potravinářství pro výrobu vloček a dalších výrobků (müsli, tyčinky, chléb, pečivo, ovesné polévky, proteinové izoláty, kulinářské oleje), ale i ke kosmetickým účelům. Oves bezpluchý má nízký glykemický index, snižuje hladinu LDL cholesterolu a navozuje dlouhodobý pocit sytosti, lze ho tedy zařadit jak do redukční, tak diabetické diety.

*Načtěte QR kód
pro více informací*

PŠENICE JEDNOZRNKA

(*TRITICUM MONOCOCCUM*)

Je prapůvodním druhem pluchaté pšenice, kterou tehdejší zemědělci začínali pěstovat již před 10 - 12 tisíci roky. Jednozrnka nebyla nikdy nijak šlechtěna, pouze selektivním výběrem. Proto má jinou genetickou výbavu než dnešní moderní pšenice. Jednozrnka má zhruba poloviční až čtvrtinový výnos oproti nejčastěji pěstované pšenici seté. Je vhodná především pro pěstování v režimu ekologického zemědělství.

Na druhou stranu má i několik předností, zvláště výživových. Například vyšší obsah karotenoidů, proteinu a stopových prvků jako je zinek, fosfor, hořčík a draslík. Zrno se využívá k přípravě studené i teplé kuchyně.

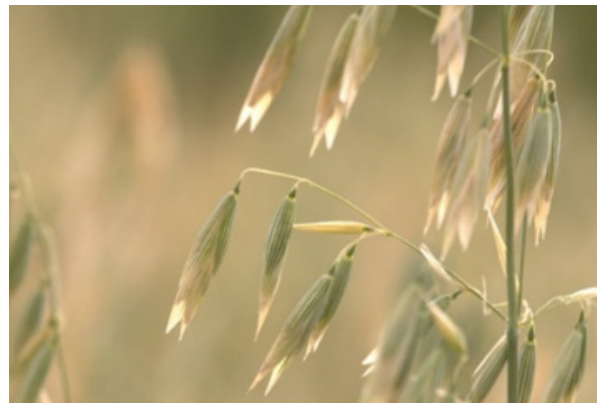
*Načtěte QR kód
pro více informací*

PŠENICE DVOUZRNKA

(*TRITICUM DICOCUM*)

Dvouzrnka vznikla křížením pšenice jednozrnky a trávy *Aegilops speltoides*. V České republice se dvouzrnka pěstuje pouze na několika desítkách hektarů v režimu ekologického zemědělství. Kvůli pluchatosti a nízkým výnosům není považována za významnou hospodářskou plodinu, avšak její popularita roste.

Zrna obsahují okolo 20 % proteinu (pšenice setá 12 %), vitaminy A, B, C, minerální látky (vápník, fosfor, hořčík, zinek). Dvouzrnka je lehce stravitelná, příznivě působí na trávicí trakt a podílí se na snižování cholesterolu v krvi. Zrna se dají zpracovat mletím, pražením, klíčením, vařením a jinými dalšími způsoby.

*Načtěte QR kód
pro více informací*

PELUŠKA

(*PISUM SATIVUM ARVENSE*)

Hrách setý rolní, také známý jako peluška, je v Evropě pěstován od dob neolitu nejdříve jako drobnozrnný, později velkozrnný. Peluška má jarní a ozimou varietu. V ČR převažuje peluška jarní, protože ozimá forma vymrzá. Příznivě obohacuje půdu o dusíkaté sloučeniny vyprodukované kořenovými bakteriemi a rozkladem biomasy, zlepšuje půdní strukturu a působí fyto-sanitárně a jako přerušovač v osevním postupu. Pěstuje se na zelené krmení, zelené hnojení a na výrobu siláží.

*Načtěte QR kód
pro více informací*

VIKEV (*VICIA*)

Vikev je široký rod rostlin z čeledi bobovité. V zemědělství se nejčastěji využívá jednoletá vikev setá (*Vicia sativa*). Jako ozimá varieta se používá vikev huňatá (*Vicia villosa*) a vikev panonská (*Vicia pannonica*). Pícninářský význam vikve spočívá v produkci zeleného hnojení, zeleného krmení a silážování. Dále vikve obohacují půdu o dusíkaté sloučeniny vyprodukované kořenovými bakteriemi a rozkladem biomasy a zlepšují půdní strukturu. V osevním postupu jsou vikve využívány především jako jarní či ozimé meziplodiny a zařazují se po okopaninách a obilninách.

*Načtěte QR kód
pro více informací*

ČERVENÁ PŠENICE (*TRITICUM RUBRUM*)

Je to speciálně vyselektovaná pšenice původem z východní Afriky. Druhové jméno červená má díky vysokému obsahu barvicích antokyanů, což jsou přírodní barviva, nacházející se v zrna. Obsah antokyanů je srovnatelný s obsahem v červeném víně. Antokyany mají antioxidační účinek, který spočívá v pohlcování volných radikálů a vylučování škodlivých látek z těla. Výhodou červené pšenice je její dlouhá skladovací doba. Využívá se k pečení chleba, rohlíků, sušenek a dalších pochutin. Pro přímou konzumaci je vhodné zrna nejdříve namočit a nechat naklíčit. Jsou poté lépe stravitelná pro lidský organismus.

*Načtěte QR kód
pro více informací*